

Folkehelsekonferansen, Stavanger

Når lukt møter skjerm: Familiefortellinger og fellesskap i en digital tidsalder

Natalia Ingebretsen Kucirkova

Viktigheten av familiefortellinger

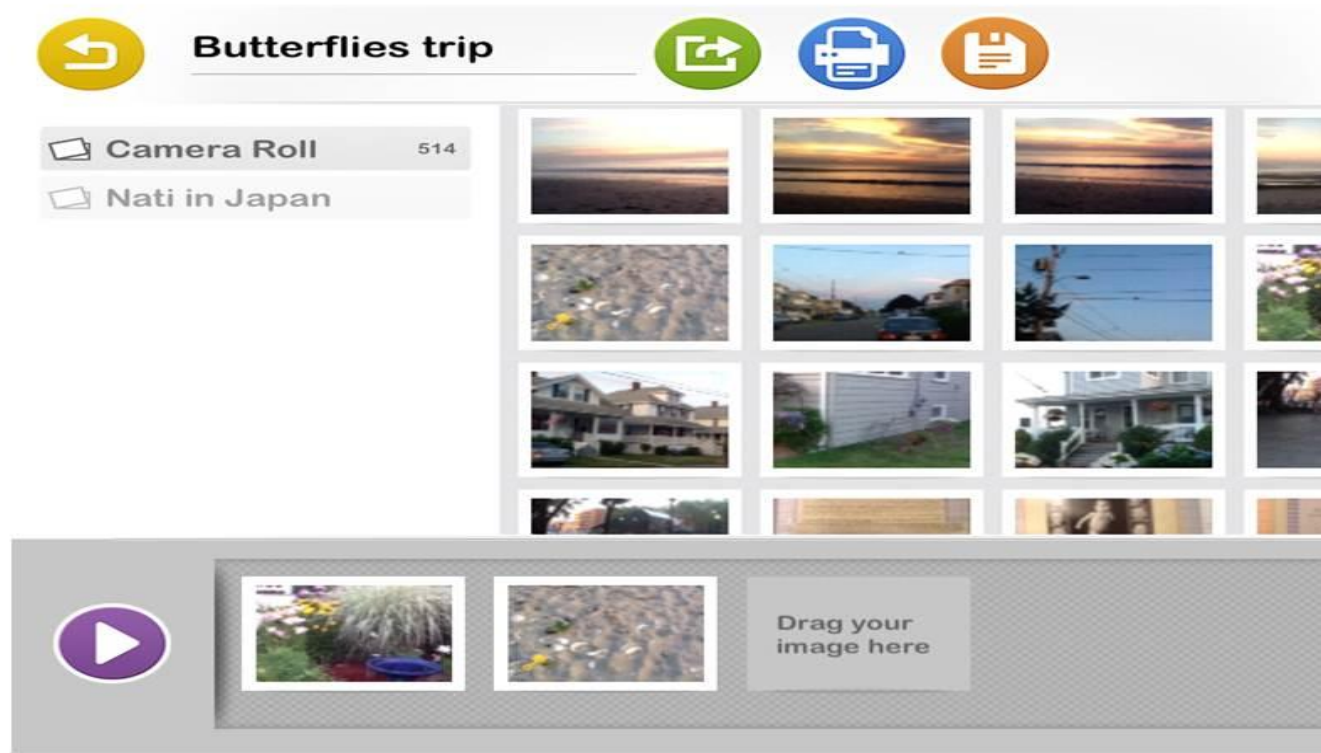
- Deling av familiefortellinger kan bygge fellesskap, redusere ensomhet og styrke sosiale nettverk (faktorer som er viktige for psykisk helse og trivsel)
- Familietradisjoner rundt mat, aktivitet eller omsorg kan gi innsikt i ressurser og vaner som fremmer helse.
- Å dele og lytte til historier om utfordringer og mestring kan gi inspirasjon til andre
- Historier om familieerfaringer kan brukes til å gjøre folkehelsebudskap mer konkrete og gjenkjennelige for innbyggere.

Familiefortellinger med digitale apper

Our Story app

Creating a new story: the Create mode

<https://university.open.ac.uk/apps/our-story-2>

Samskapte digitale fortellinger med eldre

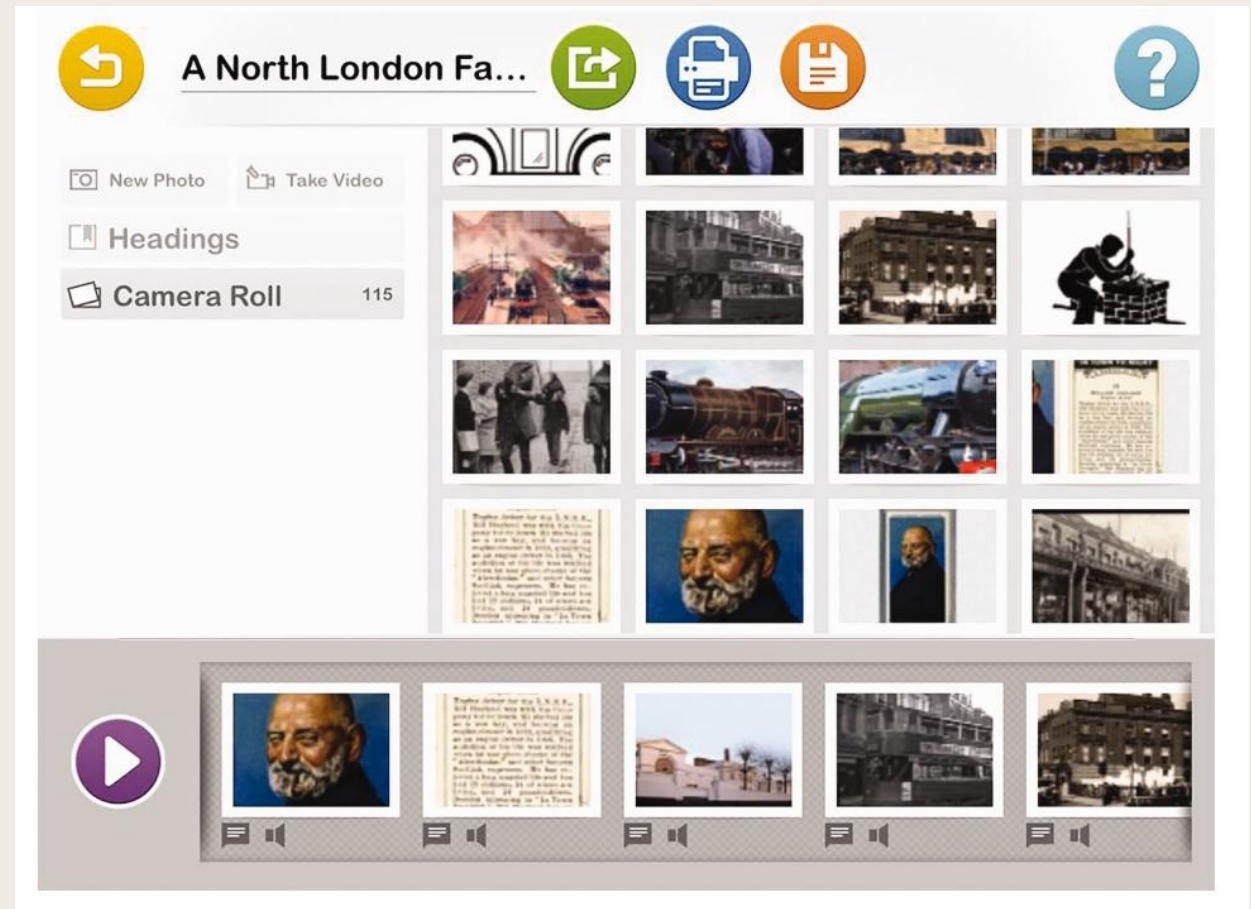
- I ett prosjekt brukte vi appen sammen med eldre.
- Studentene spilte inn lydopptak av historiene deres.
- Basert på disse minnene samskapte de digitale fortellinger.
- De digitale historiene ble delt på et skolearrangement hvor de eldre var invitert.

Kucirkova, N. (2016) *Digital personal stories: bringing together generations and enriching communities* In Becky Parry, Cathy Burnett & Guy Merchant (Eds): *Literacy, Media and Technology: Past, Present and Future*, London: Bloomsbury (pp. 129-143).

Samskapte digitale fortellinger med eldre

- Casestudiene undersøkte hvordan digitale multimedieapper kunne stimulere og dele langtidsminner hos personer med mild til moderat demens.
- Deltakerne laget personlige historier med egne bilder, lydopptak og tekster ved hjelp av Our Story.
- Proessen styrket deltakernes hukommelse, mestring og deltakelse i meningsfulle aktiviteter.
- Multimediefunksjonene i appen ga mulighet til å lagre, få tilgang til og bygge videre på minner over tid.

Critten,V., & Kucirkova, N. (2019). 'It brings it all back, all those good times; it makes me go close to tears'. Creating digital personalised stories with people who have dementia. *Dementia*, 18(3), 864-881.

Lukt som hukommelsesbro

- Dufter kan utløse sterke minner og bringe familiefortellinger til live på en måte ord alene ikke alltid klarer.
- Lukt skaper følelsesmessig forankring
- Lukt kan binde generasjoner sammen
- Når bestemte lukter går igjen mat, steder eller natur, blir de felles referanser som knytter generasjoner sammen gjennom delte opplevelser.

Barn som lukter

Læringsmiljøsentret

[Barn som lukter \(vimeo.com\)](https://vimeo.com/123456789)

Hva lukter det som?

Lukt og Språk

- *Smell [...] is a highly elusive phenomenon. Odours, unlike colors, for instance, cannot be named – at least not in European languages. 'It smells like...', we have to say when describing an odour, groping to express our smell experience by means of metaphors. Nor can odours be recorded: there is no effective way of either capturing scents or storing them over time. In the realm of olfaction, we must make do with descriptions and recollections."*

(Constance Classen, David Howes, and Anthony Synnott, Aroma: The cultural history of smell (UK: Routledge, 1994), p.3)

Visste du at

Mennesker kan skille mellom

- 2,500 000 farger
- 1,000,000 000 000 lukter ?

Bushdid, C., Magnasco, M. O., Vosshall, L. B., & Keller, A. (2014). Humans can discriminate more than 1 trillion olfactory stimuli. *Science*, 343(6177), 1370-1372.

Hvorfor er lukt viktig?

- Helse

- Lukt kan beskytte oss mot farer

- Livskvalitet

- Bidra med å utvikle en god hygiene
- Bidra til å bearbeide følelser og minner

- Luktesansen kan bidra til å øke oppmerksomheten og engasjementet i læringsmiljøet

- Behagelige dufter kan skape en positiv atmosfære, redusere stress og hjelpe elever med å fokusere bedre på oppgavene sine.

Luktepæren

- Når vi lukter noe blir det først behandlet av «luktepæren»
- «Luktepæren» har forbindelse til to hjerneområder som kontrollerer følelser og minner - amygdala og hippocampus.
- Hverken lyder eller berøring passerer gjennom disse hjerneområdene.
- Dette er grunnen til at lukt er så nært knyttet til følelser og minner.

Prosjekt «Sensorisk lesing»

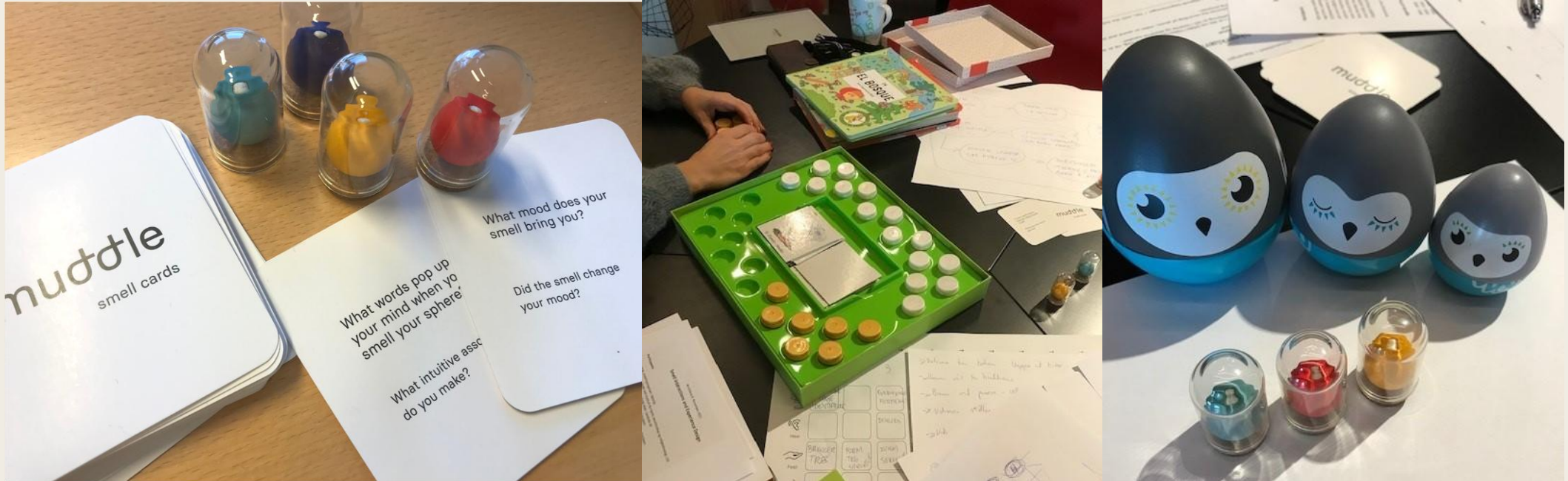
- Flere arbeidspakker:
 - ❖ En metaanalyse
 - ❖ Nasjonal undersøkelse i norske familier og barnehager (med SPrELL)
 - ❖ Observasjoner hjemme og i barnehager
 - ❖ Utstilling med luktebokser
 - ❖ Etnografi i England og Malawi
 - ❖ To små-skala eksperiment
- Studien vil være av stor verdi for tverrfaglige forskere, og for interessenter som barnehagebarn, foreldre, lærere, forfattere, appdesignere, forlag og bibliotekarer.
- [Duftbøker – duftinntrykk og barns digitale lesing | Universitetet i Stavanger \(uis.no\)](#)

Ulike perspektiver på lukt og historier

- Deltakere fra ulike virkeområder, som har relevans for innspill til lukt og historie til utstilling og bok
- Sandvik Bøker, Nettop, Sandnes bibliotek, Garborgsenteret, Vitenfabrikken og kjemiproffessor ved UiS

Workshop materiell

- Muddle kort med luktekuler (abstrakte lukter)
- Montessorri luktebokser (konkrete lukter)
- Presentasjon av lukt

Utforming av utstillingen

③
A flower's pot with
strawberry plants

Honey

Urine

Lemon

Poo

Larvae

Sand

Grass

Apple

Ice-cream

Trees/ Christmas tree

Jord ber

Strawberries

Rabarbra

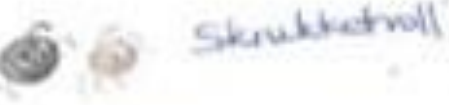
Rhubarb

blommeter bær
med jord bær
og rabarbra

Grass

Grass

Skrukkevoll

Woodlouse

Poo

Poo

Sand

Sand

Tree & trær

Trees

gøtteri

Candies

Lage historier sammen med appen og lukt

- Deltakerne reflekterer over lukter som betyr noe for dem – for eksempel lukten av bestemors matlaging, blomster i hagen, regn på asfalt eller skogstur.
- De kan ta bilder av steder, gjenstander eller mat som er knyttet til lukten, og legge til korte beskrivelser eller lydopptak der de forteller om opplevelsen og hva lukten minner dem om.
- Barn og eldre kan samarbeide ved å legge til kommentarer, stille spørsmål og hjelpe hverandre med å bygge historien videre. Lukt blir et konkret tema som kobler minner og fortellinger sammen.

Tusen takk!

Natalia.Kucirkova@uis.no

www.læringsmiljøsentret.no